

УДК 331.5.024.52

ГАНІЧ Л.В.кандидат економічних наук,
доцент кафедри управління персоналом та економіки праці
Донецького національного університету**АНАЛІЗ РІВНЯ БЕЗРОБІТТЯ НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ**

Анотація. В статті досліджено рівень безробіття на ринку праці України, який має місце в тому, що серед факторів, що визначають соціальну організацію економіки, одним з основних є людина та її трудова діяльність. Від участі людини у продуктивній діяльності залежить дія всіх основних факторів, так як саме процес реалізації фізичних і творчих здібностей і є те, що визначає прогрес у суспільстві, соціально-економічний розвиток та умови задоволення різноманітних потреб. Одним з найважливіших показників економічного здоров'я суспільства завжди був стан ринку праці. Його стабілізація сприяла поліпшенню економічних показників роботи України, зростанню добробуту населення. Таким чином, на ринку праці держави має особливе значення підтримка регіональних та галузевих пріоритетів, що стимулюють процес створення нових, додаткових та збереження наявних високопродуктивних робочих місць та створення їх на базі широкого розвитку малого і середнього бізнесу, самозайнятості за умов формування дієвого інвестиційного і фінансового механізму.

Ключові слова: ринок праці, зайнятість населення, ринкові відносини, безробіття, рівень, працевлаштування, навантаження.

Ганич Л.В., к.э.н., доцент кафедри управління персоналом и экономики труда Донецкого национального университета

АНАЛИЗ УРОВНЯ БЕЗРАБОТИЦЫ НА РЫНКЕ ТРУДА УКРАИНЫ

Аннотация. В статье исследован уровень безработицы на рынке труда Украины, который имеет место в том, что среди факторов, определяющих социальную организацию экономики, одним из основных является человек и его трудовая деятельность. От участия человека в продуктивной деятельности зависит действие всех факторов, так как процесс реализации физических и творческих способностей и есть то, что определяет прогресс в обществе, социально-экономическое развитие и условия удовлетворения разнообразных потребностей. Одним из важнейших показателей экономически здорового общества всегда было состояние рынка труда. Его стабилизация способствовала улучшению социально-экономических показателей работы Украины, росту благосостояния населения. Таким образом, на рынке труда Украины имеет особое значение поддержка региональных и отраслевых приоритетов, стимулирующих процесс создания новых, дополнительных и сохранение имеющихся высокопроизводительных рабочих мест, создание их на базе широкого развития малого и среднего бизнеса, самозанятости в условиях формирования действенного инвестиционного и финансового механизма.

Ключевые слова: рынок труда, занятость населения, рыночные отношения, безработица, уровень, трудоустройство, нагрузка.

Hanich L.V., Ph.D. in Economics, Associate Professor, Donetsk National University

ANALYSIS OF UNEMPLOYMENT IN THE LABOUR MARKET UKRAINE

Abstract. This paper investigates the level of unemployment in the labor market of Ukraine, which holds that among the factors that determine the social organization of the economy, is one of the main man and his employment. From human participation in productive activities depend force all major factors, as it is the process of implementing physical and creative abilities and is what determines the progress of society, socio-economic development conditions and meet the diverse needs. One of the most important indicators of economic health of the society has always been the state of the labor market. Its stabilization helped to improve the economic performance of Ukraine, the welfare of the population. Thus the state of the labor market is of particular provide regional and sectoral priorities, stimulating the creation of new, more highly available and save jobs, jobs on the basis of extensive development of small and medium enterprises, self-employment under the conditions of formation of effective investment and financial mechanism.

Keywords: labour-market, employment market, unemployment rate, employment, stress.

Постановка проблеми. Дана проблема пов'язана з практичним завданням подальшого створення робочих місць в усіх галузях України. Проблема скорочення чисельності безробітних в Україні полягає в створення матеріально-технічних і соціально-економічних передумов для продуктивної зайнятості населення. Головним у створенні таких передумов є здійснення державного регулювання ринку праці з метою постійного розширення сфери прикладання праці і забезпечення надійного соціального захисту працюючого і непрацюючого населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз досліджень формування, функціонування та регулювання ринку праці в економіці України в останні роки висвітлювалися в наукових працях наступних вчених: Д. Богині, Т. Занфірова, С. Злупко, П. Павлівської, Л. Шевченко та інші.

Формулювання цілей статті. Оцінка стану безробіття на ринку праці та розробка пропозицій щодо його поліпшення.

Виклад основного матеріалу дослідження. В даній статті розглянуто аналіз ринку праці який дозволяє висвітлити ряд актуальних питань, пов'язаних з безробіттям в сучасних умовах соціально-економічному розвитку України.

Ринок праці відрізняється високою рухливістю, тому сучасні компанії здійснюють його аналіз самостійно, з періодичністю один два рази на рік. Для багатьох менеджерів це одна з обов'язкових функцій.

Слід зазначити, що здійснення аналізу ринку праці своїми силами - процес досить трудомісткий і вимагає високого кваліфікаційного рівня спеціаліста, який проводить дослідження, так як є певний ризик необ'єктивності в зборі інформації та інтерпретації результатів.

Кризовий 2009 рік зіграв негативну роль у формуванні ринку праці в Україні. Однак, згідно з даними проведеного аналізу, в 2013 році вітчизняний ринок поступово оживає: простежується зростання зарплатних пропозицій, підвищилася затребуваність у ряді сфер на ринку праці.

Регулювання ринку праці являє собою особливу форму і сферу регулюючого впливу держави на соціально-економічні процеси, у зв'язку, з чим його розгляд виділено в спеціальний розділ. Одночасно детальне вивчення цієї сфери державного регулювання дозволяє повніше уявити багатогранність його засобів і підходів. Державне регулювання ринку праці спрямоване на досягнення раціонального в конкретних соціально-економічних умовах рівня зайнятості, найбільшій відповідності зайнятих професійній структурі займаних робочих місць, пом'якшення наслідків безробіття. Регулювання ринку праці в сучасній Україні є однією з найважливіших проблем, так як можливість і ефективність розвитку ринкової економіки значною мірою визначається ефективністю функціонування ринку праці. В Україні ринок праці поки не забезпечує ефективну реалізацію своїх функцій, про що може свідчити досить високий рівень безробіття і низька вартість праці. Специфіка розвитку суспільства і вплив світових процесів значною мірою зумовили характер сучасного національного ринку праці, що відображає невідповідність його вимогам ринкової економіки:

- Недостатня розвиненість окремих структурних компонентів ринку;
- Тривала відсутність адекватного механізму регулювання (низький рівень розвитку економічних, правових та адміністративних регуляторів та інших). [1].

Все це в цілому гальмувало або спотворювало об'єктивні процеси розвитку на ринку праці в Україні.

Формування розвинутого ринку праці в Україні і його адекватне регулювання з метою підтримки відповідного рівня зайнятості є однією з основних макроекономічних проблем і тому потребує вивчення.

Аналіз безробіття на ринку праці в Україні свідчить про наступне. Середньомісячна кількість економічно активного населення віком 15–70 років становила 22,1 млн. осіб, з яких 20,5 млн. були зайняті економічною діяльністю, а решта (1,6 млн.) – безробітні, тобто особи, які не мали роботи, але активно її шукали як самостійно, так і за допомогою державної служби зайнятості. Рівень зайнятості населення становив: у віці 15–70 років – 60,7%, а в працездатному віці – 67,8%. Рівень безробіття (за методологією МОП) серед економічно активного населення віком 15–70 років становив 7,0%, а працездатного віку – 7,6%. [2].

Середньооблікова кількість штатних працівників підприємств, установ і організацій (далі – підприємства) у листопаді 2013р. становила 10,1 млн. осіб. Порівняно з жовтнем кількість працівників у цілому по країні зменшилася на 0,4%, або на 43,4 тис. осіб. Найвагомим зменшення показника зафіксовано у сільському господарстві (на 28,7 тис. осіб), промисловості (на 9,9 тис. осіб), а також у будівництві (на 4,1 тис. осіб).

Зважаючи на обсяги виконаних робіт (послуг) і випуску продукції, рівень завантаження працівників у листопаді відповідно до встановленої тривалості робочого часу в цілому по економіці становив 98,3% штатної кількості. Серед видів економічної діяльності найнижчим він був у поштової та кур'єрської діяльності – 81,4% та водному транспорті – 86,2%.

Структура зареєстрованих безробітних за окремими соціальними групами наведена в табл. 1 [2].

Таблиця 1

Структура зареєстрованих безробітних за соціальними групами

Соціальні групи безробітних	Кількість зареєстрованих безробітних, на кінець грудня 2013р.		
	тис. осіб	у % до	
		Загальної кількості безробітних	Листопада 2013р.
Безробітні-всього	487,7	100,0	115,1
з них			
жінки	256,9	52,7	105,3
молодь у віці до 35 років	205,1	42,1	109,8

сооби, які проживають у сільській місцевості	208,5	42,7	131,4
особи які мають додаткові гарантії у сприянні працевлаштуванню	147,5	30,2	101,6

Кількість зареєстрованих безробітних збільшилася за місяць на 15,1% і на кінець грудня 2013р. становила 487,7 тис. осіб, або майже третину всіх безробітних працездатного віку, визначених за методологією МОП. Допомогу по безробіттю отримували 82,4% осіб, які мали статус безробітного. Із загальної кількості безробітних більше половини становили жінки.

Кількість зареєстрованих безробітних по областях України наведена в табл. 2 [2].

Таблиця 2

Кількість зареєстрованих безробітних по областях України

Області країни	Кількість зареєстрованих безробітних, на кінець грудня 2013р.			Довідково:кількість безробітних працездатного віку (за методологією МОП),у середньому за 9 місяців 2013р.	
	тис. осіб	у % до		тис. осіб	у% до економічно активного населення працездатного віку
		листопада 2013р.	населення працездатного віку		
Україна	487,7	115,1	1,8	1553,3	7,6
Автономна Республіка Крим	17,3	114,3	1,4	52,5	5,8
Вінницька	26,7	135,5	2,8	64,5	9,2
Волинська	11,1	111,2	1,8	37,6	8,3
Дніпропетровська	32,5	110,9	1,6	104,4	6,6
Донецька	33,0	103,3	1,2	166,5	8,2
Житомирська	18,0	11,0	2,4	56,7	10,1
Закарпатська	8,7	93,4	1,1	42,3	7,6
Запорізька	24,1	109,7	2,2	56,7	6,8
Івано-Франківська	15,4	106,8	1,8	42,3	7,4
Київська	16,1	113,3	1,5	48,3	6,3
Кіровоградська	18,6	131,0	3,2	37,2	8,5
Луганська	22,4	108,0	1,6	64,1	6,5
Львівська	23,1	104,5	1,5	82,1	7,4
Миколаївська	18,8	120,4	2,6	42,6	7,8
Одеська	14,2	125,6	1,0	59,8	5,7
Полтавська	24,5	126,6	2,8	56,6	8,5
Рівненська	16,5	109,2	2,4	51,2	10,2
Сумська	16,6	116,7	2,4	42,4	8,4
Тернопільська	16,5	133,0	2,5	46,4	10,2
Харківська	26,8	116,6	1,6	87,0	6,7
Херсонська	13,1	119,1	2,0	43,6	8,9
Хмельницька	17,3	135,1	2,2	50,0	8,7
Черкаська	22,2	118,6	2,9	52,4	9,0
Чернівецька	9,5	112,8	1,7	31,4	8,6
Чернігівська	14,3	118,3	2,3	48,2	10,3
м.Київ	9,0	98,5	0,5	76,5	5,6
м.Севастополь	1,4	100,3	0,6	10,2	5,8

Із таблиці слідує, що рівень зареєстрованого безробіття в цілому по країні порівняно з листопадом збільшився на 0,3 в.п. і на кінець грудня 2013р. становив 1,8% населення працездатного віку.

Зростання цього показника в грудні, як і в попередньому місяці, зумовлене переважно впливом сезонного фактору на зайнятість працівників сільського господарства. Так, у сільській місцевості рівень зареєстрованого безробіття зріс на 0,6 в.п. і становив 2,5% населення працездатного віку, у міських поселеннях він не змінився (1,4% населення працездатного віку).

Збільшення обсягів зареєстрованого безробіття у грудні 2013р. спостерігалось в усіх регіонах країни, крім Закарпатської області та м.Києва

Кількість вільних робочих місць (вакантних посад), заявлених підприємствами, установами й організаціями до державної служби зайнятості, в грудні 2013р. порівняно з листопадом зменшилася на 20,3 тис., або на 30,0%, і на кінець місяця становила 47,5 тис. (у грудні 2012р. – 48,6 тис.).

Кількість безробітних за професійними групами наведені в табл. 3. [2].

Таблиця 3

Кількість безробітних за професійними групами

Професійні групи	Кількість зареєстрованих безробітних, тис. осіб		Потреба підприємству працівниках для заміщення вільних робочих місць (вакантних посад), тис. осіб		Навантаження зареєстрованих безробітних на 10 вільних робочих місць (вакантних посад), осіб	
	грудень 2013р.	листопад 2013р.	грудень 2013р.	листопад 2013р.	грудень 2013р.	листопад 2013р.
Усього	487,7	423,8	47,5	67,8	103	63
Законодавці вищі державні службовці, керівники, менеджери (управителі)	51,6	49,7	4,3	5,6	121	89
Професіонали	42,6	42,2	8,1	10,4	53	41
Фахівці	46,7	45,8	5,4	7,4	87	62
Технічні службовці	27,0	26,5	1,5	2,0	180	129
Працівники сфери торгівлі	72,0	69,1	6,3	8,4	114	83
Кваліфіковані робітники сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства	23,3	18,0	0,7	0,8	340	231
Кваліфіковані робітники з інструментом	56,5	48,4	9,0	14,4	63	34
Найпростіші професії та особи без професії	73,6	62,4	6,2	8,9	119	70

Із таблиці слідує, що за професійними групами найбільший попит на робочу силу на кінець грудня 2013р. спостерігався на кваліфікованих робітників з інструментом (19,0% від загальної кількості заявлених вакансій), а найменший – на кваліфікованих робітників сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства (1,4%) і технічних службовців (3,2%).

Навантаження зареєстрованих безробітних наведені в табл. 4 [2].

Таблиця 4

Навантаження зареєстрованих безробітних

Області країни	Потреба підприємств у працівниках для заміщення вільних робочих місць (вакантних посад) 2013р.		Навантаження зареєстрованих безробітних на 10 вільних робочих місць (вакантних посад), осіб	
	тис. осіб	у % до листопада 2013р.	грудень 2013р.	листопад 2013р.
Україна	47,5	70,0	103	63
Автономна Республіка Крим	4,8	101,7	36	32
Вінницька	0,3	33,5	784	194
Волинська	0,5	44,1	209	83
Дніпропетровська	7,5	85,0	44	33
Донецька	2,1	34,8	159	54

Житомирська	1,8	61,4	101	55
Закарпатська	0,6	61,4	158	104
Запоріжська	1,0	63,0	337	136
Івано-Франківська	0,5	56,2	334	176
Київська	2,2	78,4	75	52
Кіровоградська	0,8	72,2	227	125
Луганська	0,7	33,4	305	94
Львівська	1,1	34,2	215	70
Миколаївська	1,3	90,4	142	106
Одеська	2,2	87,9	64	45
Полтавська	2,4	83,8	104	69
Рівненська	1,1	100,6	147	135
Сумська	0,8	86,2	212	157
Тернопільська	1,2	55,5	142	59
Харківська	3,7	87,6	71	54
Херсонська	0,8	52,2	164	72
Хмельницька	0,2	60,6	755	339
Черкаська	0,5	68,9	430	250
Чернівецька	0,5	79,9	193	137
Чернігівська	1,3	71,5	110	66
м.Київ	7,5	80,5	12	10
м.Севастополь	0,1	13,8	103	14

Навантаження зареєстрованих безробітних на 10 вільних робочих місць (вакантних посад) у цілому по країні збільшилося з 63 осіб на кінець листопада до 103 осіб на кінець грудня 2013р.

Збільшення навантаження зареєстрованих безробітних на 10 вільних робочих місць (вакантних посад) спостерігалось в усіх регіонах. Значення цього показника коливалося від 12 осіб у м.Києві до 784 осіб у Вінницькій області.

Працевлаштування зареєстрованих безробітних по Україні наведено в табл. 5. [2].

За сприяння державної служби зайнятості у 2013р. було працевлаштовано 541,9 тис. осіб, або 35,2% громадян, які мали статус безробітного у цьому періоді, у т.ч. у грудні – 26,8 тис. осіб, або 4,9% усіх громадян, працевлаштованих за рік.

Серед зареєстрованих безробітних, що отримали роботу в грудні 2013р., більше половини становили жінки, або молодь у віці до 35 років.

Частка працевлаштованих осіб порівняно з листопадом 2013р. зменшилася на 2,1 в.п. і в грудні становила 4,8% громадян, які мали статус зареєстрованого безробітного в цьому місяці.

Найбільший рівень зазначеного показника в грудні 2013р. спостерігався у Волинській та Закарпатській областях (по 8,0%), найменший – у Чернігівській області (2,3%).

За сприяння державної служби зайнятості у 2013р. було працевлаштовано 541,9 тис. осіб, або 35,2% громадян, які мали статус безробітного у цьому періоді, у т.ч. у грудні – 26,8 тис. осіб, або 4,9% усіх громадян, працевлаштованих за рік.

Таблиця 5

Працевлаштування зареєстрованих безробітних

Області країни	Працевлаштовано зареєстрованих безробітних				
	у 2013р.		з них у грудні 2013р.		
	тис.осіб	у% до кількості громадян, які мали статус безробітного впродовж звітного періоду	тис.осіб	листопада 2013р.	кількості громадян, які мали статус безробітного впродовж місяця
1	2	3	4	5	6
Україна	541,1	35,2	26,8	77,4	4,8
Автономна Республіка Крим	19,7	36,4	1,2	90,0	6,0
Вінницька	30,8	39,2	1,0	69,5	3,4
Волинська	12,9	34,1	1,1	115,2	8,0
Дніпропетровська	37,6	36,6	2,8	84,3	7,4
Донецька	34,0	32,3	2,0	72,0	5,3

Житомирська	18,1	31,1	1,0	61,9	4,8
Закарпатська	11,7	32,5	0,9	79,7	8,0
Запорізьська	31,1	39,4	1,2	68,6	4,4
Івано-Франківська	15,9	32,7	1,0	86,4	5,7

Продовження табл. 5

1	2	3	4	5	6
Київська	15,1	31,3	0,7	79,7	3,9
Кіровоградська	17,9	34,2	0,6	75,2	3,0
Луганська	24,0	35,5	1,2	70,8	4,7
Львівська	24,0	31,1	1,6	78,9	5,8
Миколаївська	18,3	33,1	0,8	69,7	3,7
Одеська	23,0	42,9	0,8	87,7	5,0
Полтавська	24,2	33,7	1,0	108,1	3,6
Рівненська	16,5	32,7	0,6	66,0	3,3
Сумська	17,6	34,6	0,5	64,6	2,9
Тернопільська	15,5	32,7	0,5	72,3	2,8
Харківська	39,0	43,3	2,3	82,3	7,4
Херсонська	15,2	36,6	0,6	69,6	3,9
Хмельницька	19,8	37,3	0,6	69,6	3,9
Черкаська	27,1	38,3	1,3	84,9	5,3
Чернівецька	7,8	28,3	0,3	78,9	3,3
Чернігівська	15,0	32,1	0,4	54,2	2,3
м.Київ	8,8	31,3	0,7	69,7	6,9
м.Севастополь	1,3	28,1	0,1	107,5	5,9

Частка працевлаштованих осіб порівняно з листопадом 2013р. зменшилася на 2,1 в.п. і в грудні становила 4,8% громадян, які мали статус зареєстрованого безробітного в цьому місяці.

Найбільший рівень зазначеного показника в грудні 2013р. спостерігався у Волинській та Закарпатській областях (по 8,0%), найменший – у Чернігівській області (2,3%).

Середньооблікова кількість безробітних, які отримували допомогу по безробіттю впродовж грудня 2013р., становила 370,7 тис. осіб. Середній розмір допомоги по безробіттю становив 1172 грн., що дорівнює 96,2% законодавчо визначеного розміру мінімальної заробітної плати (1218 грн.).

Висновки. Фінансова криза в економіці поставила проблему зайнятості в розряд найбільш актуальних і в теоретичному, і в практичному плані. Проблеми стану ринку праці та зайнятості населення виключно актуальні для української економіки, що стоїть перед необхідністю зберегти, примножити і раціонально використовувати наявний трудовий потенціал. Без цього неможливий подальший розвиток економіки України, її повноцінна інтеграція в систему міжнародних економічних відносин, де вирішальною передумовою конкурентоспроможності країни є висококваліфікована, мобільна робоча сила, зацікавлена в результатах виробництва і забезпечена стійкою зайнятістю.

Зайнятість є однією з істотних характеристик економіки, добробуту народу. Рівень зайнятості є найважливіший макроекономічний показник. Але зайнятість не чисто економічне явище. Вона обумовлена демографічними процесами, виступає частиною соціальної політики, тобто має демографічний та соціальний зміст.

В Україні, яка трансформує свою економіку в соціально-ринкову, проблеми функціонування ринку праці набувають статусу першочергових. Разом з тим, в сучасних умовах ринкової економіки, коли відбувається встановлення скоєних трудових відносин, ситуація на вітчизняному ринку праці характеризується великою кількістю негативних тенденцій.

У світі накопичений великий теоретичний і практичний досвід по регулюванню ринку праці, який можливо покласти в основу державної політики регулювання рівня зайнятості.

На основі результатів аналізу безробіття за умов його поліпшення необхідно:

- зниження рівня та тривалості безробіття шляхом реалізації заходів активної політики зайнятості, зокрема через громадські роботи;
- створення правових і соціально-економічних засад щодо регулювання зовнішніх трудових міграцій громадян України, а також контролювання впливу імміграційних процесів на національний і регіональні ринки праці;
- здійснення заходів щодо перерозподілу зайнятого населення між державним та недержавним секторами економіки у зв'язку із зміною форм власності підприємств та впровадженням механізму їх банкрутства;
- впровадження механізму стимулювання створення робочих місць для окремих соціально-демографічних груп населення (молоді, жінок, інвалідів, військовослужбовців, звільнених з військової служби, тощо);
- максимальної легалізації нерегламентованої зайнятості за рахунок створення малих підприємств аналогічного профілю діяльності за умови вжиття необхідних економічних, організаційних і законодавчих заходів;
- підвищення територіальної мобільності населення з метою перерозподілу робочої сили між трудонедостатніми та трудонадлишковими регіонами.

Список використаних джерел

1. Бреев Б.Д., Рынок труда и доходы населения. Под ред. Н.А. Волгина [Текст]: Учебное пособие. - М.: Информационно-издательский дом «Филинь», 2003. – 426 с.
2. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. — Електронні текстові дані. —Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Стаття надійшла до редакції 25.02.2014